

Piimasaaduste Väljaveo Kontrolljaama Teated.

Ilmub üks kord kuus Piimasaaduste Väljaveo Kontrolljaama väljaandel.
Toimetuse aadress : Tallinn, Piimasaaduste Väljaveo Kontrolljaam, U. Sadama 2.
Telef. 300-93 ja 300-92.

Nr. 5

12. mai 1936. a.

Nr. 5

Kõigile Kontrolljaamas registreeritud piimatalitustele.

Käesoleval ajal toimub hoogne ülemaaline tegevus kodu ja tema ümbruse kaunistamise alal. Piimatalitused, kui keskused, mis koondavad oma ümber üle 55.000 talumajapidamise, seega sadandeid tuhandeid inimesi Eesti rahvast ja millede edurikkast tegevusest sõltub ümbruskonna rahva majanduslik jõukus, peavad olema ühtlasi ka kultuuri kandvateks teguriteks. Nad peavad aitama tõsta ümbruskonna rahva üldist kultuurilist taset, olles eeskujuks ümbruskonna elanikkudele nende kodukaunistamise tegevuses ja ülesannetes, mis ühtlasi suureks kasuks piimatalituste edurikkale tegevusele. Ainult kõrge kultuurilise tasemega piimatööstuslik ettevõtte ja tema ümber koondunud kõrge kultuurilise tasemega rahvas ja üldine ümbruskond on võimeline valmistama kõige kõrgema kvaliteediga piimasaadusi.

Meil töötavad üle 300 piimatalituse ja üle 500 koorejaama. Need on kohad, kuhu rahvas iga päev paljude tuhandete kaupa kokku tuleb. Ei ole kaugeltki ükskõik, missugune piimatalituste ja koorejaamade ümbrus kümneid tuhandeid piimatoojaid vastu võtab, kas kurvalt vaatav, koristamata ja porile sõtkunud tööstuse ümbrus, või ilu- ja viljapuude ning roheliste põõsaste naeratav lahkus.

Meie meiereide ja koorejaamade ümbrus jätab sagedasti palju soovida, kuna seal leidub koristamata ja kaunistamata olekut. Sellega meie leppida ei tohi, kuna see meile häbi teeb ja pidurdab meie piimatööstuse kultuurilist ja edurikast tegevust. Meiereid ja koorejaamad, ning

nende ümbrus ei tohi iluvõõraks rahva kogumise kohtadeks jääda, kuna nad peavad meie tõusva kultuuri tunnusteks saama. Need kohad peavad ilusateks ja armsateks maaelu keskkohtadeks kujunema. Et see toime võiks tulla, on tarvis asja tähtsusest arusaamist, head tahet, algatusvõimet, ilutunnet ja hoolt meieritelt, koorejaamade juhatajalt ja teistelt piimatalituste juhtivatelt tegelastelt.

Meiereide ja koorejaamade kaunistamise tähtsust silmas pidades, Kontrolljaam palub piimatalituste juhtivaid tegelasi kõige kiiremas korras asuda meiereide ja koorejaamade ümbruse üldisele korraldamisele, kõige tõsisemale puhastamisele, sillutamisele ja üldisele kaunistamisele, et nende ümbruses valitseks täielik puhtus ja eeskujulik kord. Ümbruse kaunistamiseks tuleb kasutada puude istutamist ja iluaedade asutamist.

Piimatalituste ja koorejaamade ning nende juurde kuuluvad muud ruumid tulevad kõige paremasse korda seada ja alati korras hoida. Nimetatud ruumide puhtus, korralik tuulutamine ja ventileerimine on ülisuure tähtsusega. Kõigiti korras hoitud puhtad ruumid soodustavad hääd või valmistamist ja ei võimalda hallituse tekkimist. Rohke ja rikkalik lubja tarvitamine meiereide ja koorejaamade ruumide ja põrandate puhastamisel on kõigiti tarvilik ja nõuetav.

Kontrolljaam loodab, et kõik piimatalituste tegelased asuvad meiereide ja koorejaamade ruumide ja ümbruse kaunistamisele ja loovad meie tähtsamatele rahva kogumispaikadele ilu ja kultuuri, jäädvustades midagi oma olemasolust ning kaunistades sellega kallist kodumaa pinda.

Kontrolljaam.

Tartu ümbruskonna piimatalitiste kaevuvete bakterite sisaldavus.

Tartu Ülikooli Piimanduse Kabineti juhataja Dr. agr. M. Järvik.

Meie piimatalitiste kaevuvete bakterite sisaldavust uuriti viimati süstemaatiliselt Piimasaaduste Väljaveo Kontrolljaama bakterioloogia laboratooriumi poolt 1926. ja 1927. a. Hiljem on Kontrolljaama bakterioloogia laboratooriumis uuritud piimatalitiste poolt laboratooriumi saadetud juhuslikke veeproove. 1926. ja 1927. a. vee uurimise andmed on toodud Piimasaaduste Väljaveo Kontrolljaama Aastaraamatus IV, 1927. a. Seal avaldatud andmete järgi sisaldab suurem osa veeproovidest 1 ksm üle 100.000 bakteri. Nende andmete järgi on meie piimatalitiste kaevude vesi erakordselt halb. Hiljem piimatalitiste poolt uurimiseks saadetud veeproovid on bakterioloogiliselt vähe paremad, kuid siiski ka nende analüüside järgi otsustades on suurema

osa meie piimatalitiste kaevuvesi väga halb. Arvestades sellega, et Piimasaaduste Väljaveo Kontrolljaama uurimiseks saadetud veeproovid, nagu selgub Kontrolljaama Aastaraamatutest, viibisid enne analüüsimist päevade viisi teel ja oletades, et veeproovide võtmine piimatalitiste personali poolt ei sündinud alati korralikult, tuleb järeldada, et nimetatud Aastaraamatutes avaldatud andmed meie piimatalitiste kaevuvete bakterite sisaldavuse kohta ei paku käesoleva aja seisukorra kohta tõetruud pilti. Pealegi on mitmed piimatalitused ajajooksul uute kaevudega varustatud ja endised kaevud seatud paremasse korda. Vee küsimus on aga piimatalitistes teatavasti üks esimese järgu tähtsusega küsimusi. Et saada ülevaadet ühe osa meie piimatalitiste kaevuvete bakterioloogilise kvaliteedi kohta, selleks korraldas Tartu Ülikooli Piimanduse Kabinett, Põllutöoministeeriumi Põllumajanduse Osakonna toetusel, Tartu ümbruskonna piimatalitistes vastava uurimise.

Uurimiseks tarvilikud veeproovid võeti Piimanduse Kabineti personali poolt. Proovid võeti steriilsetesse pudelitesse, millised pakiti jäässe, kus neid kuni analüüsimiseni alal hoiti. Külvid bakterite arvu kindlaks määramiseks tehti alati samal proovivõtmise päeval. Kaevuvete bakterioloogiliste analüüside tulemused nähtuvad alltoodud tabelist.

Tartu ümbruskonna piimatalitiste kaevuvete bakterite sisaldavus.

järje nr.	Piimatalitis	Proovivõtmise kuupäev	Kaev	Baktereid 1 ksm. vees		Colitifer	Pärme ja hallitusi 1 ksm. linnase agaaril	Märkused
				buljon agaaril	šelatini vedeldajaid			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Vana-Kuuste	27 VIII. 34	allik	9	4	1,0—	0	
		3. IX. 34		62	25	1,0—	3	
		14. II. 35		22	3	1,0—	0	
		29. IV. 35		13	2	1,0—	0	
		30. VII. 35		17	3	1,0+	0	
2	Puhja	17. VIII. 34	rake-tega	320	13	1,0+	0	
		22. VIII. 34		130	21	1,0—	0	
		15. II. 35		310	3	1,0—	0	
		10. VIII. 35		52	10	1,0—	2	
3	Tartu	20. II. 35	linna veevärk	18	0	1,0—	0	
		15. IV. 35		73	28	1,0—	0	
		5. VI. 35		51	10	1,0—	0	
		7. VI. 35		50	8	1,0—	0	
4	Voldi	31. VII. 34	rake-tega	260	5	1,0+	4	
		6. II. 35		110	23	1,0—	0	
		11. IV. 35		720	240	1,0+	0	
		10. VIII. 35		1 470	1 200	1,0+	6	
5	Elva	6. VIII. 34	puur-kaev	430	9	1,0—	3	
		8. VIII. 34		820	5	1,0+	5	
		7. II. 35		1 160	25	1,0+	0	
		18. IV. 35		860	6	1,0+	2	
		18. VII. 35		1 280	> 10	0,1+	4	
	1. VIII. 35	1 020	> 10	1,0+	3			

Järje nr.	Piimatilis	Proovivõtmise kuupäev	Kaev	Baktereid 1 ksm. vees		Coll-tiliter	Pärme ja hallitusi 1 ksm. linnase agaaril	Märkused
				buljon agaaril	selatini vedeldajaid			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
6	Nõo	1. VIII. 34 9. VIII. 34 9. II. 35 18. IV. 35 6. VI. 35 23. VII. 35	puur- kaev	23 146 10 640 21 50	2 5 2 39 0 1	1,0— 1,0— 1,0— 1,0— 1,0— 1,0—	1 0 0 2 4 1	
7	Ranna-Kadrina	11. IX. 34 24. IV. 35	puur- kaev	890 420	15 38	1,0— 1,0—	esineb 2	
8	Kokora	24. IV. 35	„	16 400	38	1,0+	esineb	pumba- riike
9	Saare	24. IV. 35	rake- tega	720	47	1,0—	1	
10	Maarja-Magdalena	24. IV. 35	puur- kaev	1 370	19	1,0—	0	
11	Vara	14. VIII. 34 13. IX. 34 24. IV. 35 20. VI. 35	„	22 51 112 43	9 0 4 0	1,0— 1,0— 1,0— 1,0—	0 1 1 0	
12	Kavastu	16. VIII. 34 21. VIII. 34 24. IV. 35 5. VII. 35	rake- tega	25 30 780 12	11 25 16 3	1,0— 1,0— 1,0+ 1,0—	0 0 0 0	
13	Alatskivi	24. VIII. 34 28. VIII. 34 24. IV. 35 5. VII. 35	puur- kaev	81 55 91 37	3 3 0 3	1,0— 1,0— 1,0— 1,0—	8 0 0 0	
14	Pala	31. VIII. 34 24. IV. 35 11. VII. 35	„	53 21 9	3 0 2	1,0— 1,0— 1,0—	0 1 0	
15	Kääpa	24. IV. 35	rake- tega	2 040	104	1,0—	5	
16	Ruskavere	24. IV. 35	„	487	24	1,0—	0	
17	Otepää	4. IX. 34 26. IV. 35	allik	440 230	5 13	1,0— 1,0—	1 4	
18	Vidriku	4. IX. 34 26. IV. 35	„	480 410	35 46	1,0— 1,0—	esineb 3	
19	Restu-Antsla	4. IX. 34 13. IX. 34	„	24 500 660	330 10	1,0+ 0,01+	110 1	roiskvesi satub kaevu kaevu paran- datud, proov saadet. piimata- litisest
20	Võime	26. IV. 35 4. IX. 34 26. IV. 35	puur- kaev	55 19 200	7 1 4	1,0— 1,0— 1,0—	1 1 1	
21	Uue Antsla	4. IX. 34 26. IV. 35	allik	350 750	12 21	1,0— 1,0—	2 0	

järje nr.	Piimat- talitis	Proovivõtmise kuupäev	Kaev	Baktereid 1 ksm. vees		Coli- tiiter	Pärme ja hallitusi 1 ksm- linnase agaaril	Märksused
				buljon agaaril	selatnil vedeldajaid			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
22	Vaabina	4. IX. 34 26. IV. 35	allik	2 800 16	150 0	1,0— 1,0—	esineb 2	vesi eelmisel päeval allikas klooritud
23	Linnamäe	4. IX. 34 26. IV. 34	puur- kaev	6 63	0 0	1,0— 1,0—	3 0	
24	Sõmerpalu	4. IX. 34 26. IV. 35	rake- tega	82 2 340	2 22	1,0— 1,0—	1 60	
25	Kärgula	4. IX. 34 26. IV. 35	„	24 18	0 0	1,0— 1,0—	1 0	
26	Tamme	26. IV. 35 30. VII. 35	„	8 900 19 800	690 > 100	1,0— 1,0+	esineb „	
27	Ahja	6. IX. 34 29. IV. 35 30. VII. 35	„	3 400 140 4 300	420 22 1 300	1,0— 1,0— 0,01+	„ 0 esineb	
28	Rasina	6. IX. 34 29. IV. 35 30. VII. 35	„	98 440 620	14 2 140	1,0— 1,0— 1,0+	1 5 6	
29	Meeksi	6. IX. 34 29. IV. 35 30. VII. 35	„	12 377 91	1 3 1	1,0— 1,0— 1,0+	1 6 2	
30	Räpina- Linte	6. IX. 34 29. IV. 35	puur- kaev	145 3	2 0	1,0— 1,0—	1 0	
31	Räpina- Võhandu	6. IX. 34 29. IV. 35 30. VII. 35	rake- tega	34 121 8	1 3 2	1,0— 1,0— 1,0—	1 0 0	
32	Kahkva	6. IX. 34 29. IV. 35 30. VII. 35	„	242 353 40	14 21 2	1,0— 1,0— 0,1+	3 0 0	
33	Veriora	6. IX. 34 29. IV. 35 30. VII. 35	„	380 289 190	70 12 30	1,1+ 1,0— 0,01+	4 5 6	
34	Lindora	6. IX. 34 29. IV. 35	„	27 9	1 1	1,0— 1,0—	0 0	
35	Lepasaare	6. IX. 34 29. IV. 35	allik	112 132	47 27	1,0— 1,0—	1 8	
36	Koiola	13. VIII. 34 1. IX. 34 29. IV. 35 2. VII. 35 30. VII. 35	rake- tega	1 570 50 42 46 29	7 20 13 6 10	1,0— 1,0— 1,0— 1,0— 1,0—	3 3 0 0 0	
37	Kõlleste- Kioma	29. IV. 35	puur- kaev	250	13	1,0—	0	
38	Jõgeva	2. VIII. 34 4. VIII. 34 12. II. 35 3. V. 35 11. VI. 35	„	260 12 190 26 13	5 4 38 2 < 10	1,0— 1,0— 1,0— 1,0— 1,0—	11 7 2 0 2	

Järje nr.	Piimatilis	Proovivõtmise kuupäev	Kaev	Baktereid 1 ksm. vees		Coli-tiiter	Pärme ja hallitusi 1 ksm. linnase agaaril	Märkused
				buljon agaaril	želatini vedeldajaid			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
39	Laiuse	3. V. 35	puurkaev	59	2	1,0—	1	
40	Kantküla	3. V. 35	„	1	0	1,0—	0	
41	Laius-Tähkvere	3. V. 35	„	24	0	1,0—	0	
42	Torma-Visusi	3. V. 35	„	58	1	1,0—	0	
43	Tartu-Roela	3. V. 35	rake-tega	123	20	1,0—	0	
44	Leedimäe	3. V. 35	„	9	0	1,0—	0	
45	Varbevere	3. V. 35	puurkaev	13	0	1,0—	0	
46	Palamuse	3. V. 35	rake-tega	4	1	1,0—	0	
47	Kaarepere	11. VIII. 34	puurkaev	12	0	1,0—	1	
		18. VIII. 34		7	0	1,0—	0	
		8. II. 35		100	9	1,0—	6	
		3. V. 35		24	0	1,0—	0	
	15. VI. 35			1	0	1,0—	0	
48	Vastse-Kuuste	10. IX. 34	„	7	1	1,0—	0	
		13. II. 35		50	1	1,0—	0	
		12. VI. 35		17	0	1,0—	3	
49	Tammistu-Luunja	29. VIII. 34	rake-tega	24	5	1,0—	0	
		8. IX. 34		30	5	1,0—	0	
		13. VI. 35		86	8	1,0+	5	
50	Vaimastvere	15. IX. 34	puurkaev	5	0	1,0—	1	
		14. VI. 35		62	0	1,0—	0	
51	Laeva	10. VIII. 34	„	7	0	1,0—	0	
		14. VIII. 34		7	0	1,0—	1	
		20. VII. 35		1	0	1,0—	0	
52	Kanepi	4. IX. 34	rake-tega	630	90	1,0—	8	
		30. VII. 35		1 800	50	0,1+	2	
53	Noorits-Metsküla	30. VII. 35	„	55	0	1,0—	2	
54	Väimela	4. IX. 34	puurkaev	6	0	1,0—	1	
55	Laatre	4. IX. 34	„	10	0	1,0—	2	
56	Orava	6. IX. 34	„	590	3	1,0—		
57	Kähri	6. IX. 34	rake-tega	1 100	370	1,0—	5	
58	Lasva	6. IX. 34	„	1 960	190	1,0—	1	
59	Soojama	3. VIII. 34	„	40	4	1,0+	1	
		7. VIII. 34		210	3	1,0—	1	
60	Mäksa	18. VIII. 34	„	41	38	1,0—	1	
		25. VIII. 34		145	33	1,0—	1	
61	Puurmanni	23. VIII. 34	puurkaev	25	1	1,0—	0	
		30. VIII. 34		13	0	1,0+	0	
62	Kodijärve	12. IX. 34	„	257	2	1,0—	4	

Märkus: Kevadised ja suurte sademeteaegsed proovivõtmise kuupäevad on trükitud rasvassega.

Vee väärtuse hindamiseks bakterite sisaldavuse järgi ei ole kindlat mõõdupuud, sest vee väärtus oleneb peale bakterite hulga veel sellest, milliste omadustega on vees esinevad bakterid. Enamasti peetakse aga vett bakterioloogiliselt rahuldavaks, kui ta ei sisalda 1 ksm üle 500 bakteri. Bakterite üldarvu järgi tuleb seega pidada rahuldavaks kuni väga heaks piimatalitiste nr.nr. 1, 2, 3, 11, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 23, 25, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 59, 60, 61, 62 kaevude vett. Ka piimatalitiste nr. 19 vesi osutus eriti halvaks ainult ühel juhul (4. IX. 34.), selle põhjuseks oli roiskvee sattumine kaevu. Kaevu parandamise järele muutus vesi heaks, mida näitavad järgnevate analüüside andmed. Piimatalitiste nr.nr. 6, 7, 12, 21, 28, 36 vees leidis üle 500 bakteri 1 ksm samuti igal piimatalitisel ainult 1 juhul, kuna teistel juhtudel oli vesi bakterioloogiliselt rahuldav kuni väga hea. Ka ei saa piimatalitiste nr.nr. 9, 10, 56 vett pidada veel halvaks, nende piimatalitiste vesi sisaldas 1 ksm küll vähe üle 500, kuid piimatalitiste nr.nr. 9 ja 10 veeproovid olid võetud kevadel lumelagunemise järel, tuleb oletada, et kuival ajal sisaldab nende piimatalitiste vesi vähem baktereid. Kahtlaseks kuni halvaks tuleb pidada piimatalitiste nr.nr. 4, 5, 8, 15, 22, 24, 26, 27, 52, 57, 58 vett. Piimatalitise nr. 22 vesi sisaldas kevadises proovis (26. IV. 35.) küll vähe baktereid, kuid bakterite vähesus oli siis nähtavasti tingitud sellest, et allika vett oli eelmisel päeval kloorlubjaga klooritud. Kuival ajal sellest piimatalitisest võetud veeproov oli aga bakterioloogiliselt võrdlemisi halb.

Bakterite üldarvu järgi otsustades on seega umbes 17% Tartu ümbruskonnas asuvatest piimatalitistest varustatud kahtlase või halva veega.

Või kvaliteedi seisukohalt vaadates on eriti kardetav niisugune vesi, mis sisaldab rohkesti šelatini vedeldajaid baktereid (kardetavaim või kahjustaja bakter *Bacterium fluorescens liquefaciens* vedeldab šelatini). Suurem osa üldbakterite sisaldavuse mõttes halvaks osutunud kaevuvetest, eriti aga piimatalitiste nr.nr. 4, 15, 22, 26, 27, 57, 58 ja ühel juhul ka piimatalitise nr. 28 vees esines rohkesti šelatini vedeldajaid baktereid.

Coli baktereid esines kokku 17 piimatalitise kaevuvees. Nagu tabelist 1 selgub, esines coli baktereid ka niisuguste piimatalitiste kaevuvees, kus vesi oli üldbakterite sisaldavuse mõttes täiesti rahuldav (nr.nr. 1, 2, 29, 32, 33, 49, 59, 61). Korduvalt leiti coli bakteried piimatalitiste nr.nr. 4, 5, 33 vees, milliste piimatalitiste kaevuvett coli bakterite esinemise mõttes tuleb lugeda kahtlaseks. Teiste piimatalitiste kaevuvees leiti coli bakteried ainult ühel juhul. Kuna coli baktereid esines kaevuvetes vähesel määral, ei ole coli bakterite esinemine vees otsekohe kardetav või kvaliteedile, olgugi et nad suuremal arvul esinedes võivad või kvaliteeti rikkuda. Küll näitab aga coli

bakterite esinemine kaevuvees pinnavee sattumist kaevu. Või infektsiooni seisukohalt coli bakteritega on Tartu Ülikooli Piimanduse Kabineti uurimuste järgi võimasinad palju kardetavamad infektsiooniallikad kui vesi (vaata Piimasaaduste Väljaveo Kontrolljaama Teated nr. 8 1935 a.).

Pärme esines suuremal arvul ainult kahes veeproovis (piimataltised nr.nr. 19 ja 24), millised veeproovid olid halvad ka suure bakterite sisaldavuse tõttu.

Võrreldes 1934 a. suvel ja sügisel ja 1935 a. kevadel ja suvel võetud veeproovide analüüside tulemusi, selgub, et mõne piimataltise kaevuvee bakterite sisaldavus on suurel määral sademetest. 1934 a. suvi ja sügis olid teatavasti väga sademetekehvad. 1935 a. kevadised proovid võeti aprilli keskpaigast mai alguseni, seega mõni nädal pärast maa sulamist. 1935 a. suvised proovid võeti enamikus erakordselt suurte sademete ajal. 1935 a. suvel oli proovivõtmise ajal Lõuna-Eestis, eriti Peipsi rajoonis, kust võeti suurem osa proovidest, suur „uputus“, jõgedes ja järvedes oli sel ajal veeseis erakordselt kõrge. Nagu tabelist nähtub, on kevadel ja suurte sademete ajal võetud veeproovid (nende proovide võtmise päevad on trükitud tabelis rasvase trükiga) mitmes piimataltises bakterioloogilisest küljest vähe halvemad kui 1934 a. kuival suvel ja sügisel võetud veeproovid, eriti on vahe märgatav piimataltiste nr.nr. 4, 6, 24, 28 ja 29 vees. Piimataltiste nr.nr. 8, 9, 10, 15, 26 kaevudest võetud veeproovide suhteliselt kõrge bakterite sisaldavus võib olla samuti tingitud kevadisest lumelagunemisest või suvistest rohketest sademetest. Ka esinevad coli bakterid peamiselt kevadel ja suvel suurte sademete ajal võetud veeproovides.

Kaevuvee bakterite sisaldavuse sõltuvus sademetest on muidugi tingitud pinnavee sattumisest kaevu.

Tartu ümbruskonna piimataltiste kaevuvete uurimisest selgub seega, et kaugelt suurem osa piimataltistest on varustatud bakterioloogiliselt rahuldava kuni väga hea veega. Hinnates uurimiste tulemusi, tuleb pidada silmas, et uuritud kaevudest on umbes 50% allika- või raketega kaevud, millistesse pinnavee sattumise võimalused suuremad kui puurkaevudesse. Kuna Tartu ümbruskonnas on lahtiste kaevude % suur, siis võib oletada, et meie teiste piimataltiste kaevud pole keskmisest halvemad.

Olgugi, et meie piimataltiste kaevude vesi on suuremalt jaolt hea, ei tohi siiski unustada, et meil leidub, nagu näitab Tartu ümbruskonna piimataltiste kaevuvete uurimine, piimataltistel ka kaevusid, kus vesi kevadel maa sulamise järele või suurte sademete ajal või isegi pidevalt on halb. Või kvaliteedi seisukohalt oleks tähtis, et kõik piimataltiste halvad kaevud saaks tehtud kindlaks. Vee uurimisest peaks eeskätt huvitatud olema muidugi meierid. Väga tarvilik oleks, et iga piimataltise kaevuvesi saaks vähemalt kord iga 1—3 aasta kestel bakterioloogiliselt kontrollitud. Eriti on tarvilik kont-

rollida kaevusid kevadel maa sulamise järele ja suurte sademete ajal.

Kuna vee bakterioloogilisel uurimisel on ainult siis mõte, kui veeproovid õieti võetakse ja õieti laboratooriumi toimetatakse, seepärast peatun lühidalt veeproovide võtmise ja laboratooriumisse saatmise juures. Veeproovid tulevad võtta tingimata steriilsetesse pudelitesse. Steriilset pudelit on kõige parem tellida bakterioloogia laboratooriumilt, kuhu veeproov analüüsimiseks saadetakse. Veeproove on kõige otstarbekohasem võtta kaevust tulevast torustikust (mitte torust, mis tuleb paagist!). Kuna veekraanid võivad olla bakteritega infitseeritud, siis tuleb vett enne proovivõtmist vähemalt 5 minuti jooksul lasta joosta. Enne pudeli avamist on soovitatav käted piiritusega loputada. Pärast pudeli avamist ei tohi puutuda ega kuhugi vastu lasta pudeli kaela ega seda korgi osa, mis läheb pudeli kaelasse. Kui veeproovi ei ole võimalik vähemalt 6 tunni jooksul laboratooriumi toimetada, siis tuleb veeproovid soojal ajal tingimata jätta pakkida. Proovide jätta pakkimiseks peavad olema erilised proovipudelid; säärased pudelid on tarvitusel Tartu Ülikooli Piimanduse Kabinetis. Igal juhul tuleb hoolitseda selle eest, et proov jõuaks laboratooriumi nii aegsasti, et laboratooriumis oleks võimalik veel proovivõtmise päeval külve teha. Ülepäeva seisnud proovidest, vähemalt soojal aastaajal, ei saada enamasti õigeid tulemusi ja tegelikult väga hea kaevuvesi võib laboratooriumisse jõudnud proovi järgi osutada täiesti kõlbmatuks. Posti teel laboratooriumisse saadetud veeproovid on seepärast kõlbmatud. Veeproove tuleb seepärast lähemasse laboratooriumisse mõne isikuga ära saata.

Kui kaevuvesi osutub ühel uurimisel halvaks, tuleb korrata uurimist. Osutub kaevuvesi korduvatel uurimistel halvaks, tuleb püüda selle põhjusi selgitada ja kõrvaldada. Kui kaevu parandamine ei anna tulemusi, tuleb, kui see ei käi piimatööstusele üle jõu, asuda uue kaevu ehitamisele. Seni kui piimatalitise vesi on bakterioloogiliselt kahtlane, tuleb või pesemiseks ja karastamiseks tarvitavat vett tingimata steriilida. Vee steriilimise võtetest on piimatalitistes tarvitamiseks otstarbekohasem vee kloorimine. Soome piimatalitistes on vee klooritamine väga levinud vee steriilimise viis. Vee klooritamist on käesoleva artikli autori poolt varem kirjutatud „Agronomias“ nr. 3, 1933 a. ja „Põllumajanduses“ nr. 14, 1933 a.

Piimasaaduste Väljaveo Kontrolljaama aruanne.

aprillikuul 1936. a.

	Eksportöörid							Kokku	%
	P. K Estonia	E. P. Liit	Roter- mann	Gähl- bäck	Puhk & P.	E. Seem- nevilja Üh.	J. Jm- hof		
1. Väljaveoks kõlblikuks tunnistatud	7.119	2.877	2.167	1.735	625	—	—	14.523	99,0
2. Väljaveoks keelatud	70	16	11	41	5	—	—	143	1,0
Kokku . . .	7.189	2.893	2.178	1.776	630	—	—	14.666	100,0
Väljaveoks lu- batud:									
Saksamaale .	4.200	1.637	993	1.067	219	—	—	8.116	58,8
Inglismaale .	2.443	1.220	1.078	556	333	—	—	5.630	40,8
Palestiinasse .	45	—	—	—	—	—	—	45	0,3
Šveitsi . . .	1	—	—	—	—	—	—	1	} 0,1
Muud müügid	1	—	1	—	—	—	—	2	
Kokku . . .	6.690	2.857	2.072	1.623	552	—	—	13.794	100,0
	1935. a. aprillikuul väljaveoks lubatud 15.380								
	1936. a. aprillikuul vähem 10,3%								
	B. Juustu (brutto kg)								
Väljaveoks lu- batud:									
Prantsusmaale	4.571,5	—	3.180,5	1.115,0	—	1.307,0	806,0	10.980,0	
P.Am. Ühendr.	500,0	—	—	—	—	—	—	500,0	
Belgiasse . . .	184,5	—	—	—	—	—	—	184,5	
Taani	412,4	—	—	—	—	—	—	412,4	
Kokku . . .	5,668,4	—	3.180,5	1.115,0	—	1.307,0	806,0	12.076,9	
	C. Täispiima pulbrit (netto kg)								
Prantsusmaale	—	1.500,0	—	—	—	—	—	1.500,0	
Kokku . . .	—	1.500,0	—	—	—	—	—	1.500,0	

Kontrolljaam.

Võihindamise teated aprillikuul 1936. a.

Piimatalituse nimetus	Kontrolliks esitatud tünni	sellest pallide järgi tünni				Väljav. kõh- matu hinnat. alla 10 palli	I sorti %	Täiendavad märkused ja või vead
		I sorti		II sorti				
		13	12-13	11-12	10-11			
Virumaa	1 066	157	812	85	12	—	90,5	
Emumäe	38	—	38	—	—	—	100	
Ida-Alutaguse	10	—	7	3	—	—	70,0	seisnud maitse
Iisaku	—	—	—	—	—	—	—	
Jõhvi	134	8	115	11	—	—	91,8	seisnud maitse
Kadila	8	—	8	—	—	—	100	
Kadrina ept.	72	7	32	26	7	—	54,2	6 tn. 11 palli, vee% 16,1 metalli maitse
Kohala	51	—	51	—	—	—	100	
Kunda	23	—	23	—	—	—	100	
Laekvere	49	—	26	23	—	—	53,1	värvi täpid sees
Lüganuse	3	—	3	—	—	—	100	
Mäetaguse	74	9	65	—	—	—	100	
Nadalama	29	—	21	8	—	—	72,4	metalli maitse
Oonurme	10	—	6	4	—	—	60,0	rasvane, seisnud maitse
Porkuni	33	6	27	—	—	—	100	
Põima	31	—	31	—	—	—	100	
Rakvere	8	—	5	3	—	—	62,5	seisnud maitse
Salla-Tammiku	18	—	18	—	—	—	100	
Simuna	49	—	49	—	—	—	100	
Tudulinna	15	—	15	—	—	—	100	
Vaivara	—	—	—	—	—	—	—	
Varangu	7	—	2	—	5	—	28,6	seisnud maitse, ebap. lõhn ja maitse
Vihula	209	110	99	—	—	—	100	
Viru-Jakobi	31	—	29	2	—	—	93,5	seisnud maitse
Viru-Nigula	34	—	34	—	—	—	100	
Väike-Maarja	130	17	108	5	—	—	96,2	seisnud maitse
Järvamaa	1 710	122	1 519	57	12	—	96,0	
Albu	74	—	74	—	—	—	100	
Alliku	89	—	89	—	—	—	100	
Ambla	61	—	38	11	12	—	62,3	seisnud lõhn ja maitse, ebap. lõhn ja maitse
Anna	18	—	18	—	—	—	100	
Aravete	86	15	66	5	—	—	94,2	5 tn. 13 palli, vee % 16,3 seisnud piima lõhn ja maitse
Einmanni	65	22	43	—	—	—	100	
Esna	114	16	98	—	—	—	100	
Jändja ept.	29	—	29	—	—	—	100	3 tn. 12 palli, vee % 16,1
Järva-Jaani	152	54	98	—	—	—	100	
Kahala	79	—	79	—	—	—	100	
Kihme	56	—	49	7	—	—	87,5	sulam sool, kirju
Koeru	102	—	102	—	—	—	100	
Koigi	103	8	90	5	—	—	95,1	metalli maitse

Piimatalituse nimetus	Kontrolliks esitatud tünni	sellest pallide järgi tünni				Väljav. kõlb- matu hinnat. alla 10 palli	I sorti %	Täiendavad märkused ja või vead
		I sorti		II sorti				
		13	12-13	11-12	10-11			
Kolu	35	—	35	—	—	—	100	
Kärevere	40	—	40	—	—	—	100	
Lõõla-Vissuvere	30	—	30	—	—	—	100	
Mäo-Mäeküla	42	7	27	8	—	—	81,0	metalli maitse
Pikivere	88	—	83	5	—	—	94,3	metalli maitse
Päinurme	74	—	69	5	—	—	93,2	rasva täp. sees
Türi	226	—	226	—	—	—	100	
Udeva	50	—	44	6	—	—	88,0	ebap. maitse
Vahastu	—	—	—	—	—	—	—	
Vägeva	64	—	59	5	—	—	92,2	ebap. maitse
Väätsa	33	—	33	—	—	—	100	1 tn. 12 palli, määratud pakkemat. — siseturgu
Harjumaa	1 027	65	903	51	8	—	94,3	
Alavere	30	—	24	—	6	—	80,0	metalli maitse
Alu-Sikeldi	19	—	3	16	—	—	15,8	kirju, seisnud ja ebap. maitse
Anija	34	—	34	—	—	—	100	
Ardu	58	—	52	6	—	—	89,7	värvi täp. sees
Aruküla	—	—	—	—	—	—	—	
E. Einpaul'i ept. P. K. Estonia ept.	—	—	—	—	—	—	—	
Hageri	4	—	—	2	2	—	—	seisn. ja ebap. maitse
Harju-Kabala	23	—	23	—	—	—	100	
„ -Kõnnu	113	9	104	—	—	—	100	
Järvakandi	58	—	58	—	—	—	100	
Kaiu	92	—	92	—	—	—	100	
Kehtna	43	8	35	—	—	—	100	
Kiiu	101	38	63	—	—	—	100	
Kiviloo ept.	—	—	—	—	—	—	—	
Kloostri	36	—	36	—	—	—	100	
Kolga	—	—	—	—	—	—	—	
Kose	126	—	116	10	—	—	92,1	seisnud lõhn ja maitse
Kädva	11	—	9	2	—	—	81,8	ebap. maitse
Loo	26	—	11	15	—	—	42,3	ebap. ja seisnud piima lõhn ja maitse
Nissi	—	—	—	—	—	—	—	
Nõva	—	—	—	—	—	—	—	
Raasiku	—	—	—	—	—	—	—	
Rapla	18	—	18	—	—	—	100	
Tammiku	66	—	66	—	—	—	100	
Vaida	2	—	2	—	—	—	100	
Varbola	84	10	74	—	—	—	100	
Äksi	83	—	83	—	—	—	100	
Äasmäe	—	—	—	—	—	—	—	
Läänemaa	1 200	25	1104	66	5	—	94,1	
Agapää	3	—	3	—	—	—	100	
Emmaste	37	—	17	20	—	—	45,9	Õline, seisn. ja metalli m.

Piimatalituse nimetus	Kontrolliks esitatud tünnid	selest pallide järgi tünnid					I sordi %	Täiendavad märkused ja või vead
		I sorti		II sorti		Väljav. kõlb- matubinnat. alla 10 palli		
		13	12-13	11-12	10-11			
Jäärja	17	—	17	—	—	—	100	
Kabli ept.	4	—	—	4	—	—	—	seisn. maitse
Kadjaste	—	—	—	—	—	—	—	
Kaisma	74	6	68	—	—	—	100	
Kamali	26	—	26	—	—	—	100	
Kastna	37	8	29	—	—	—	100	
Koonga	119	—	119	—	—	—	100	
Laiksaare	—	—	—	—	—	—	—	
Lelle-Hiiekõnnu	8	—	2	4	2	—	25,0	ebap. hapu, seisn. maitse
„ -Lokuta	53	—	53	—	—	—	100	
Lõppe	127	40	87	—	—	—	100	
Mädara	—	—	—	—	—	—	—	
Penuja	32	—	15	11	—	6	39,5	seisnud maitse, 2 jagu, värvi täpid sees
Polli-Peraküla	18	—	18	—	—	—	100	
Pärnu	97	—	80	—	17	—	82,5	ebapuhas hapu
Pärnu ept.	37	—	37	—	—	—	100	
Pärnu-Jakobi	177	21	156	—	—	—	100	
Pöogli	52	9	43	—	—	—	100	
Riisa	5	—	—	3	—	2	—	seisnud ja vana maitse
Saapaküla	16	—	16	—	—	—	100	
Seli	81	16	65	—	—	—	100	
Sikana	25	—	21	—	4	—	84,0	seisnud lõhn ja maitse
Sindi ept.	34	—	34	—	—	—	100	
Sinejärve	31	—	19	—	7	5	61,3	värvi täpid sees
Suigu-Tammiste	49	—	49	—	—	—	100	
Surju	32	—	32	—	—	—	100	
Suurejõe	52	—	52	—	—	—	100	
Särghaua	—	—	—	—	—	—	—	
Taali-Niidaste	17	—	12	5	—	—	70,6	seisnud maitse
Tahkuranna	8	—	2	—	6	—	25,0	seisnud maitse
Talli	29	—	19	10	—	—	65,5	metalli m., värvi täpid s.
Talli II	—	—	—	—	—	—	—	
Tori-Jõesuu	61	11	50	—	—	—	100	
Tori-Ore	46	—	31	15	—	—	67,4	koll. rasva täpid sees, seisn. maitse
„ -Selja	75	10	65	—	—	—	100	
Tõhela	91	—	65	26	—	—	71,4	ebapuhas maitse
Tõstamaa	64	—	64	—	—	—	100	
Uue-Kariste	16	—	10	6	—	—	62,5	ebap. maitse
Uulu	34	—	26	8	—	—	76,5	8 tn. 12 palli vee % 16,2 metalli maitse
Vahenurme	18	—	18	—	—	—	100	
Vana-Vändra	73	—	73	—	—	—	100	
Voltveti	41	—	41	—	—	—	100	10 tn. 12 p., vee % 16,5
Vändra-Massu	45	—	45	—	—	—	100	
„ -Rahnoja	19	6	8	5	—	—	73,7	värvi täpid sees
Vändra-Vihtra	26	6	20	—	—	—	100	6 tn. 12 p., vee % 16,2
Võlla-Kihlepa	27	—	18	4	—	5	66,7	seisn. maitse koll. rasva täp. sees, van. lõhn ja m

Piimatalituse nimetus	Kontrolliks esitatud tünni	selest pallide järgi tünni					I sorti %	Täiendavad märkused ja või vead
		I sorti		II sorti		Väljav. kõlb- matuhinnat. alla 10 palli		
		13	12-13	11-12	10-11			
Viljandimaa . . .	2561	279	2191	76	10	5	96,4	
Adavere	34	10	24	—	—	—	100	
Aidu	21	—	21	—	—	—	100	
Annamõisa ept. . .	29	—	22	—	7	—	75,9	metalli maitse
Imavere	176	—	168	8	—	—	95,5	määrde joon sees
Kaarli	14	—	—	11	3	—	—	ebap. hapu, seisn. maitse, värv ja rasva täp. sees
Kaavere	33	—	30	3	—	—	90,9	seisnud maitse
Kabala-Kurla . . .	45	18	27	—	—	—	100	
Kablaküla	8	—	—	3	—	5	—	ebap. lõhn ja maitse, ebep. hapu, vana maitse
Kalmetu	31	10	21	—	—	—	100	
Kamari	20	—	10	10	—	—	50,0	seisnud maitse
Kildu	11	—	11	—	—	—	100	
Kolga-Jaani	117	—	117	—	—	—	100	
Kärstna	64	21	43	—	—	—	100	
Kõo-Arusaare . . .	74	—	64	10	—	—	86,5	ebap. lõhn ja maitse
„ -Venevere ept. .	30	—	30	—	—	—	100	
Lahavere	20	—	20	—	—	—	100	
Loodi	34	—	34	—	—	—	100	
Lustivere	113	33	80	—	—	—	100	
Lätkalo-Lalsi . . .	31	10	21	—	—	—	100	
Mustla ept.	11	—	5	6	—	—	45,5	roosa värv, seisn. maitse
Nurmekunda	65	10	55	—	—	—	100	
Oiu	104	41	63	—	—	—	100	
Ollepa ept.	4	—	4	—	—	—	100	
Olustvere-Tääksi . .	76	—	76	—	—	—	100	
Pajusi-Kalana . . .	51	10	41	—	—	—	100	
„ -Paala	33	—	33	—	—	—	100	
Pilistvere	100	14	86	—	—	—	100	
Puiatu	25	—	25	—	—	—	100	
Põltsamaa	140	30	110	—	—	—	100	
Rutikvere	40	—	34	6	—	—	85,0	2 jagu. rasvane, laht. vesi
Suure-Jaani	90	—	90	—	—	—	100	
„ -Kõpu	63	—	63	—	—	—	100	
Sürgavere	77	26	51	—	—	—	100	
Tapiku	22	—	22	—	—	—	100	
Tarvastu	133	20	113	—	—	—	100	
„ -Mõnnaste	53	8	45	—	—	—	100	
Umbusi	66	8	58	—	—	—	100	
Uue-Võidu	23	—	23	—	—	—	100	
Usna	38	—	30	8	—	—	78,9	ebap. maitse
Vastemõisa	104	—	104	—	—	—	100	
Viljandi	156	—	156	—	—	—	100	
Villevere	57	10	47	—	—	—	100	
Võhma	98	—	87	11	—	—	88,8	õline maitse
Õisu ept.	27	—	27	—	—	—	100	

Piimatalituse nimetus	Kontrollik esitatud tünni	sellest pallide järgi tünni				Valjav. kõh- u tühimad, alla 10 palli	I sorti %	Täiendavad märkused ja või vead
		I sorti		II sorti				
		13	12-13	11-12	10-11			
Tartumaa	2 115	325	1 699	85	6	—	95,7	
Aakre	20	—	20	—	—	—	100	
Ahja	41	—	41	—	—	—	100	
Avinurme	—	—	—	—	—	—	—	
Elistvere	36	—	30	6	—	—	83,3	ebap. maitse
Elva	89	—	75	14	—	—	84,3	jooneline kirju
Härjanurme	84	—	84	—	—	—	100	
Jõgeva	114	42	54	18	—	—	84,2	ebapuhas lõhn ja maitse
Kaarepere	90	19	71	—	—	—	100	
Kantküla	55	9	46	—	—	—	100	
Kavastu	30	8	22	—	—	—	100	
Alatskivi	53	7	46	—	—	—	100	
Kodijärve	34	19	15	—	—	—	100	
Kokora	25	—	19	—	6	—	76,0	2 jagu, seisn. maitse
Kungla	—	—	—	—	—	—	—	
Kuremaa ept.	—	—	—	—	—	—	—	
Kääpa	3	—	3	—	—	—	100	
Laeva	49	9	40	—	—	—	100	
Laiuse	76	16	60	—	—	—	100	
Laius-Tähkvere	69	—	69	—	—	—	100	
Leedimäe	42	8	34	—	—	—	100	
Maarja-Magdal.	65	8	57	—	—	—	100	
Meeksi	4	—	4	—	—	—	100	
Mäksa	20	9	—	11	—	—	45,0	metalli maitse
Nõo	50	18	32	—	—	—	100	
Otepää	85	—	73	12	—	—	85,9	seisnud maitse
Pala	25	10	15	—	—	—	100	
Palamuse	165	34	131	—	—	—	100	
Piknurme	9	—	9	—	—	—	100	
Puhja	69	58	11	—	—	—	100	
Puurmanni	85	—	85	—	—	—	100	
Ranna-Kadrina	35	9	26	—	—	—	100	
Rannu	73	14	59	—	—	—	100	
Rasina	23	—	23	—	—	—	100	
Ruskavere	35	—	35	—	—	—	100	
Rõngu	76	10	66	—	—	—	100	
Saadjärve	—	—	—	—	—	—	—	
Saare	12	—	12	—	—	—	100	
Soojamaa	—	—	—	—	—	—	—	
Tammistu-Luunja	—	—	—	—	—	—	—	
Tartu	—	—	—	—	—	—	—	
Tartu-Roela	35	—	27	8	—	—	77,1	värvi täpid sees
Torma-Visusi	60	—	60	—	—	—	100	
Ulvi	27	—	16	11	—	—	59,3	seisnud maitse
Vaimastvere	39	—	39	—	—	—	100	
„ -Koit	23	—	23	—	—	—	100	
Vana-Kuuste	49	10	39	—	—	—	100	
Vara	5	—	—	5	—	—	—	õline maitse

Piimatalituse nimetus	Kontrolliks esitatud tünni	selest pallide järgi tünni					I sorti %	Täiendavad märkused ja või vead
		I sorti		II sorti		Väljav. kõlb- matu hõhnat. alla 10 palli		
		13	12-13	11-12	10-11			
Varbevere . . .	92	—	92	—	—	—	100	12 tn. 12,5 palli nõrgalt pastöriseeritud — sise- turgu
Vastse-Kuuste .	—	—	—	—	—	—	—	
Vidriku	44	8	36	—	—	—	100	
Voldi	—	—	—	—	—	—	—	
Võrumaa	1121	67	997	40	10	7	94,9	
Kahkva	40	—	40	—	—	—	100	
Kanepi	71	17	54	—	—	—	100	
Kikkaoja	95	8	87	—	—	—	100	16 tn. 12 palli, vee %%, 16,3 ja 16,5
Koiola	17	—	9	8	—	—	52,9	seisnud maitse
Krabi	31	—	31	—	—	—	100	
Kärgula	24	—	24	—	—	—	100	
Kõlleste-Kioma .	15	—	5	4	6	—	33,3	2 jagu. seisnud ja me- talli maitse
Leevaku	42	10	32	—	—	—	100	
Lindora	28	—	28	—	—	—	100	
Linnamäe	13	—	4	9	—	—	30,8	valge, seisnud maitse, laht. vesi, kirju, rasva lõhn ja maitse
Luutsniku	32	—	25	7	—	—	78,1	metalli maitse
Misso	16	—	16	—	—	—	100	
Mõniste	58	—	58	—	—	—	100	
Noorits-Metsküla	31	18	13	—	—	—	100	
Räpina-Linte . .	103	—	103	—	—	—	100	
„ -Võhandu . . .	67	8	59	—	—	—	100	
Rõuge	41	—	41	—	—	—	100	
Sänna	21	—	21	—	—	—	100	4 tn. 12 palli ala- kaalus
Sõmerpalu	27	—	16	4	—	7	59,3	metalli maitse
Tamme	63	—	63	—	—	—	100	
Uue-Antsla	116	—	116	—	—	—	100	12 tn. 12 palli nõrgalt pastöriseeritud — sise- turgu.
Vaabina	22	—	14	4	4	—	63,6	seisnud ja metalli maitse
Vastseliina	99	6	93	—	—	—	100	
Veriora	—	—	—	—	—	—	—	
Viitina	10	—	6	4	—	—	60,0	seisnud maitse
Väimela	39	—	39	—	—	—	100	
Valgamaa	866	92	737	37	—	—	95,7	
Helme	237	—	203	34	—	—	85,7	seisnud ja ebap. maitse
Jõgeveste	12	—	9	3	—	—	75,0	2 jagu.

Piimatalituse nimetus	Kontrolliks esitatud tünni	sellest pallide järgi tünni				Vajav. kõlb- matu hinnaat. alla 10 palli	I sordi %	Täiendavad märkused ja või vead	
		I sorti		II sorti					
		13	12-13	11-12	10-11				
Kaagjärve	18	6	12	—	—	—	100		
Karula	126	—	126	—	—	—	100		
Kuigatsi	92	15	77	—	—	—	100		
Laatre	152	45	107	—	—	—	100		
Leebiku	63	—	63	—	—	—	100		
Restu	126	26	100	—	—	—	100		
Võime	40	—	40	—	—	—	100		
Petserimaa	27	—	5	16	6	—	18,5		
Lugi	—	—	—	—	—	—	—		
Meremäe	27	—	5	16	6	—	18,5	seisnud maitse, eba- puhas hapu	
Aprill	1936	14 666	1529	12 344	654	109	30	94,6	
„	1935	15 963,5	1202	14.078,5	536	82	65	95,7	